

Autoreferat

1. Imię i nazwisko.

Aleksandra Natalia Jarosz

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

Magister japonistyki: 22 czerwca 2011, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu / Wydział Neofilologii

Doktor nauk humanistycznych (językoznawstwo japonistyczne): 23 czerwca 2016, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu / Wydział Neofilologii; tytuł rozprawy *Nikolay Nevskiy's Miyakoan Dictionary: reconstruction from the manuscript and its ethnolinguistic analysis*, obroniona z wyróżnieniem; promotor prof. dr hab. Alfred F. Majewicz

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.

październik 2018 – wrzesień 2024: adiunkt (umowa o pracę) | Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Humanistyczny; dydaktyka na kierunkach filologia: japonistyka oraz kulturoznawstwo, spec. kultura Dalekiego Wschodu

październik 2015 – wrzesień 2018: asystent (umowa o pracę) | Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Filologiczny; dydaktyka na kierunku filologia: japonistyka

marzec – wrzesień 2015: asystent (umowa o dzieło) | Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Filologiczny; dydaktyka na kierunku filologia: japonistyka

październik 2012 – czerwiec 2022, z przerwami: prowadzący zajęcia dydaktyczne (umowa-zlecenie) | Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; dydaktyka na kierunku japonistyka, studia niestacjonarne

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). Omówienie to winno dotyczyć merytorycznego ujęcia przedmiotowych osiągnięć, jak i w sposób precyzyjny określać indywidualny wkład w ich powstanie, w przypadku, gdy dane osiągnięcie jest dziełem współautorskim, z uwzględnieniem możliwości wskazywania dorobku z okresu całej kariery zawodowej.

Osiągnięcie prezentowane jako podstawa do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego:

Jarosz, Aleksandra 2024. *Descriptive grammar and diachrony of Kurima, a minority South Ryukyuan language of the Miyako islands*. Languages of Asia 29. Leiden: Brill.

Cel badawczy osiągnięcia

Praca stanowi dokumentację oraz opis odmiany języka miyako z wyspy Kurima. Miyako to przedstawiciel rodziny japońskiej. Reprezentuje podgrupę południoworiukiuiańską (/sakishima) języków riukiuiańskich, niewielkich, w różnym stopniu zagrożonych i niedostatecznie udokumentowanych języków rdzennych z południa Japonii – obszarów dzisiejszych prefektur Okinawa i Kagoshima. Spośród odmian języka miyako, topolekt kurima jest jednym z najpoważniej zagrożonych: posługuje się nim szacunkowo od 30 do 50 osób, z czego zdecydowana większość jest po 80. roku życia (Jarosz 2024: 15–16), prognozuje się zatem, że odmiana ta wyginie w ciągu najbliższych dwóch dekad. Zarazem topolekt ten pozostawał zasadniczo nieopisany: w przeciwieństwie do odmian języka miyako takich jak irabu (gramatyki w językach angielskim i japońskim, odpowiednio Shimoji 2017 i 2018), ōgami (dysertacja doktorska Pellard 2009), ikema, karimata, hirara, tarama (liczne opracowania cząstkowe, zob. bibliografia Jarosz 2024), do czasu publikacji tej monografii nie posiadał on żadnych zwartych, systemowych opisów. Jego obecność we wcześniejszej literaturze sprowadzała się do pojedynczych raportów z prac terenowych, nieopracowanych językoznawczo i w ograniczonej dystrybucji (niskonakładowe druki na japońskich uczelniach, niedostępne komercyjnie, jak Sugimura 2003 i Uchima

2004), lub do pojedynczych przykładów tekstualnych (generalnie ososobnione zdania lub frazy) bądź leksykalnych w źródłach o charakterze bardziej ogólnym (np. Nohara 1998, który stanowi wykaz heterogenicznych znaczników nominalnych w językach riukiuańskich). Należy także zaznaczyć, że wszystkie te istniejące przed badaniami wnioskującej publikacje wywodzą się z nurtu dialektologii japońskiej, postrzegającej języki riukiuańskie jako dialekty języka japońskiego, co fundamentalnie wpływa na założenia i tym samym na jakość opisu.

Podobnie topolekt kurima nie doczekał się jak dotąd opracowania leksykograficznego: w tym zakresie jego obecność sprowadza się ponownie do list leksykalnych lub rozproszonych przykładów w źródłach o charakterze bardziej ogólnym. (O historii oraz stanie dokumentacji odmiany kurima szczegółowo traktuje sekcja 1.3 przedkładanego osiągnięcia.) Publikacja szczegółowej, obszernej gramatyki była zadaniem wyjątkowo pilnym, gdyż językowi umierającemu i zarazem niedostatecznie udokumentowanemu grozi unicestwienie jako systemu komunikacji i kulturowo-intelektualno-tożsamościowemu dziedzictwu.

Jednocześnie topolekt kurima jest odmianą szczególnie wartościową z punktu widzenia historycznego i porównawczego. Zapewne dzięki swoim warunkom powstania i użytkowania – mała, odizolowana wyspa o nielicznej i zwartej populacji (por. Trudgill 2011 odnośnie wpływu takich czynników na złożoność, konserwatywność i innowacyjność systemu języka) – topolekt ten charakteryzuje się zachowaniem licznych archaicznych rozróżnień na poziomie fonologii i morfologii, których odkrycie oraz analiza historyczno-porównawcza stanowią bezcenny wkład w wiedzę na temat diachronii języków japońskich, z realnymi konsekwencjami dla rekonstrukcji prajęzyków (prajapońskich, prariukiuańskiego, prasakishima i pramiyako). Celem drugorzędym monografii było zatem opracowanie materiału pod kątem diachronicznym i porównawczym, aby wskazać konkretne obszary, w jakich odmiana kurima wzbogaca czy też zmienia stan wiedzy na temat historii języków japońskich.

Metodologia

Podstawą dla opisu są dane pozyskane w sesjach badań terenowych od lokalnego konsultanta – Fumio Kuninaki (rocznik 1951), stosunkowo młodego rodzimego użytkownika odmiany kurima. Badania przeprowadzane były w latach 2018 i 2019, udokumentowane w formie nagań audio oraz notatek konsultanta, a także uzupełnione korespondencyjnie w 2023.

Aby maksymalnie rozbudować i uszczegółwić opis, w analizie wykorzystano także wspomniane wyżej publikacje z incydentalną obecnością języka kurima oraz trudno dostępne dokumenty badawcze zawierające dane językowe z odmiany kurima. Dokonano odręcznej ekstrakcji przykładów językowych z takich źródeł, przeanalizowano je i opisano przy pomocy adnotacji (gloss), a następnie wykorzystano w opisie na równi z danymi pochodzącymi z pracy terenowej. Tym samym wykorzystanie materiałów takich jak Nohara 1998, Sugimura 2003 i Uchima 2004 wpisuje się w coraz popularniejszy w dokumentacji językowej nurt redokumentacji, czyli korzystania z materiałów o charakterze spuścizny (tzw. *legacy materials*). W pracy wykorzystano także nagrania audiowizualne użytkowników topolektu kurima udostępnionych przez innych badaczy (Yūka Hayashi) lub pochodzących ze źródeł nienaukowych (konkurs krasomówczy języka miyako).

Korpus wykorzystany jako językowa baza dla osiągnięcia liczy szacunkowo ponad 2000 pojedynczych wypowiedzi (aktów językowych), pochodzących z badań terenowych oraz sześciu głównych źródeł drugorzędnych: czterech publikacji i dwóch nagrań.

Struktura pracy

Zasadniczy tekst monografii podzielony jest na sześć rozdziałów.

Rozdział 1 ma charakter wprowadzający. Nakreśla kontekst wyspy Kurima oraz tło historyczne, typologiczne i socjolingwistyczne przedmiotowego topolektu jako południoworiukiuńskiej odmiany japońskiej. Precyzuje demografię, stan żywotności i prognozy na przyszłość dla topolektu. Rozdział zawiera także autorskie propozycje klasyfikacji rodziny japońskiej: typologiczno-geolingwistycznej (synchronicznej) oraz genetycznej.

Rozdziały 2–5 odnoszą się do tradycyjnie rozumianej struktury języka. Rozdział 2 zawiera opis fonologii z uwzględnieniem fonologii segmentalnej (osobna charakterystyka poszczególnych grup spółgłosek i samogłosek) i suprasegmentalnej, w tym reguł dystrybucyjnych, prozodii oraz akcentu. Oparty jest właściwie w całości na empirycznych danych pozyskanych podczas badań terenowych. W badaniach w tym rozdziale wykorzystano spektrogramy wygenerowane przy użyciu narzędzia Audacity. W rozdziałach 3–5 opis podparty jest zawsze materiałem przykładowym pochodzącym z pracy terenowej i/lub materiałów o charakterze spuścizny. Prymat w opisie przyznano własnościom formalnym, co oznacza, że opracowanie dąży do traktowania i opisywania

pojedynczych form jako pojedynczych morfemów – poza wąskimi, uzasadnionymi przypadkami (np. znaczniki tematu i adumbratywu *-a*, albo homofonicznej znaczniki formy biernej, potencjalnej i inchoatywnej), gdzie jedna forma pełni kilka wyraźnie odmiennych funkcji gramatycznych i składniowych, których ujęcie jako pojedynczego morfemu byłoby potencjalnie szkodliwe dla przejrzystości opisu.

Rozdział 3 jest najobszerniejszy w monografii i dotyczy szczegółowego opisu morfologii poszczególnych kategorii leksykalnych. Kategorie leksykalne odmiany Kurima zostają ściśle zdefiniowane w sekcji 3.2., a definicje te z kolei poprzedzone są w 3.1. określeniem zakresów znaczeniowych terminów stosowanych w opisie. Szczególnie obszerne sekcje poświęcone są morfologii czasownika (3.3.) oraz elementów imiennych (3.4.), w tym przymiotników (3.4.8.).

Podrozdział o czasowniku dokonuje formalnego podziału inwentarza na grupy odmiany, a następnie omawia w szczegółach kategorie odmiany wyróżnione dla czasowników topolektu kurima: czas, polarność, aspekt, tryb (podział na tryby epistemiczne i deontyczne), stronę i honoryfikatywność. Osobne podrozdziały przeznaczone są także na mechanizmy słowotwórcze-nominalizacyjne (3.3.10.) oraz na czasowniki o szczególnym statusie morfologicznym i funkcjonalnym, w tym łączniki w predykcji nominalnej (3.3.11.)

Różnorodną kategorię elementów imiennych łączy odmiana przez przypadki oraz wykładniki struktury informacji. Obu tym paradygmatycznym kategoriom poświęcona jest znaczna część sekcji 3.4., z uwzględnieniem szczególnych zjawisk morfofonologicznych dotyczących wykładników samogłoskowych *-a* oraz *-u* (3.4.6.), oraz z osobnym opisem każdej podkategorii (wymiaru) paradygmatu przypadku i struktury informacji. Ze strukturą informacji powiązane są także tzw. znaczniki prominencji, elementy o charakterze opcjonalnym, lecz dyskursywnie istotnym, których formom i funkcjom poświęcono część 3.4.5. Obszerne omówiono także hierarchię referencyjności (3.4.2.), która podobnie jak w wielu innych topolektach riukiuzańskich odgrywa kluczową rolę w morfologii imiennej w kurimie, przede wszystkim w doborze jednego z dwóch dostępnych allomorfów w znaczniku mianownika-dopełniacza. Bardzo istotną częścią opisowo oraz typologicznie jest omówienie zagadnienia wariantywnego znakowania dopełnienia bliższego (*differential object marking*; 3.4.3) na gruncie kurimy, w zestawieniu z innymi topolektami języka miyako.

Sekcja poświęcona przymiotnikowi (3.4.8.) ukazuje różnorodność derywacji/form pochodnych dotyczących tej kategorii, testując zarazem hipotezy poświęcone ich

podobieństwom i różnicom funkcjonalnych, czego synteza ujęta jest w tabelach nr 25–28. Zgodnie z przyjętą klasyfikacją części imiennych, rozdział zawiera także sekcje na temat zaimków osobowych i wskazujących, liczebników, oraz „okoliczników imiennych” (*circumstantial nominals*). Rozdział 3 wieńczy krótkie sekcje o nieodmiennych kategoriach leksykalnych: przysłówkach (3.5.) i wykrzyknikach (3.6.) Rozdział 4 poświęcony jest składni. W zakresie zdania pojedynczego podejmuje on zagadnienie kolejności komponentów (4.1.); stosunków morfosyntaktycznych (4.2.); podstawowych ról składniowych wraz z charakterystyką ich typowych semantycznych ról, morfologicznego kodowania, a także dopuszczalnych wariacji w zestawieniach kodowanie morfologiczne : rola składniowa : rola semantyczna (4.3.); rodzajów zdań (4.4.). W odniesieniu do zdania złożonego (4.5.) przedyskutowane zostają rodzaje zdań złożonych przyporządkowane do jednego z trzech typów nadrzędnych: zdania współrzędnie złożone (4.5.1.), tzw. łańcuchy zdaniowe (4.5.2.), oraz zdania złożone podrzędnie (4.5.3.). W rozdziale 4 pojawiają się także sekcje poświęcone znacznikom dyskursu (znaczniki interakcyjne, przytoczeniowe i inne) oraz źródłu informacji (ewidencjalności).

Rozdział 5 dotyczy leksyki z uwzględnieniem leksykonu rodzimego, w tym japońskiego (5.1.), oraz zapożyczeń, głównie z języków japońskiego, chińskiego oraz okinawskiego (5.2.). Sekcja 5.1. odwołuje się do listy podstawowego słownictwa Leipzig-Jakarta sporządzonej dla kurimy i prezentuje liczne etymologie oraz warstwy słownictwa współdzielone z japońskimi krewnymi różnych poziomów pokrewieństwa, wykazując także słownictwo nieznanego pochodzenia, które potencjalnie jest substratną pozostałością po niezidentyfikowanych językach autochtonicznych, przed-japońskich mieszkańców Miyako. Sekcja 5.2. zawiera szereg spostrzeżeń z zakresu językoznawstwa kontaktowego.

Rozdział 6 wykorzystuje wspomniane wyżej walory kurimy jako odmiany zachowującej wiele archaicznych właściwości, które zostały utracone w innych odmianach riukiujańskich lub japońskich. Za pomocą metody porównawczej materiał z kurimy zostaje użyty do propozycji nowej rekonstrukcji systemów samogłoskowych w japońskich prajęzykach (6.1.) oraz do nowych postulatów dotyczących historycznej morfologii i składni w językach japońskich (6.2.), m.in. znaczników negacji, strony biernej i formy potencjalnej w języku prajapońskim, rekonstrukcji wczesnych prajapońskich czasowników samogłoskowych, rozwoju riukiujańskich

form konkluzywnych, atrybutywnych, nieregularnych czasowników ‘robić’ i ‘przychodzić’, czy znaczników formy łącznej oraz sekwencyjnej.

Dodatki do pracy obejmują transkrypty pięciu zwartych tekstów/dłuższych wypowiedzi przedstawionych przez konsultanta (Appendix 1), listę podstawowego słownictwa Leipzig-Jakarta dla kurimy, którą wykorzystano w części 5.1. (Appendix 2), wykaz pojawiających się w monografii autorskich rekonstrukcji (Appendix 3) dla prajęzyków będących w prostej linii przodkami kurimy (prajaponiczny, prakiusiu-riukiuiański, prariukiuiański, prasakishima, pramiyako, pra-ścisły miyako), oraz leksykon kurima-angielski (Appendix 4) przygotowany przy użyciu narzędzia FieldWorks SIL. Leksykon zawiera około 1000 jednostek morfologicznych (leksemy i znaczniki gramatyczne) i jest zgodnie z moją najlepszą wiedzą nie tylko najobszerniejszym paraleksykograficznym opracowaniem dedykowanym kurimie, ale też jedynym takim opracowaniem w konfiguracji językowej miyako-angielski.

Szczególne rezultaty naukowe wynikające z osiągnięcia

Na płaszczyźnie dokumentacyjnej, przedkładana monografia stanowi pierwszą, jedyną i wyczerpującą gramatykę krytycznie zagrożonej odmiany niepiśmiennego i niedostatecznie udokumentowanego języka mniejszościowego. Monografia bazuje na łączeniu metody terenowej z materiałami o charakterze spuścizny. Zawiera też jedyną istniejącą dla topolektu kurima listę leksykograficzną – dotychczas powstałe wykazy leksykalne (kurima-japońskie) miały wyłącznie charakter list leksykalnych zawierających proste tłumaczenia jednostek kurimskich na standardowy japoński, bez pogłębienia refleksji semantycznej ani danych dotyczących struktury czy uzusu jednostek – która jest zarazem jedynym leksykograficznym źródłem w konfiguracji miyako : angielski. Monografia zawiera także pięć krótkich, lecz zwartych i całościowych tekstów w odmianie kurima. Tym samym spełnia ona założenia trzech filarów kompletnej dokumentacji: gramatyka, słownik, teksty (Austin 2012).

Szczegółowe osiągnięcia badawcze dotyczą obszarów typologii i językoznawstwa historyczno-porównawczego. Spośród dokonanych opisów i wnioskowań, w sposób szczególny należy wyodrębnić następujące:

- precyzyjną charakterystykę wariantywnego znakowania dopełnienia bliższego (differential object marking) oraz opis powiązanego z nim przypadku o znaczniku *-a* jako adumbratywu, transkategorii łączącej funkcje przypadku gramatycznego i struktury informacji (rozdziały 3.4.3 oraz 3.4.8);

- opis realiów synkretyzmu i rozłączności wymiarów strony biernej (3.3.8.1), trybu potencjalnego (3.3.7.2) i aspektu inchoatywnego (3.3.6.6), przy szczegółowym odniesieniu się do powiązanych z tymi wymiarami procesów historycznych o podłożu fonologicznym i analogicznym (6.1.1., 6.1.2, 6.2.3);
- wielopłaszczyznowa obserwacja podobieństw i różnic w zastosowaniu i właściwościach morfologicznych, składniowych i pragmatyczno-dyskursywnych licznych derywatów przymiotnikowych (rdzeni atrybutywnych, *property concept stems*);
- stałe uwzględnianie trzech płaszczyzn – morfologicznej, składniowej i semantycznej – przy opisie zachowania komponentów nominalnych wypowiedzi i mechanizmów zmieniających walencję (3.3.8, 3.4.1, 3.4.7, 4.2, 4.3);
- liczne refleksje etymologiczne, które m.in. wyodrębniają chronologicznie różnorodne warstwy rodzimego słownictwa w kurimie (5.1), śledzą historię kontaktów i wpływów językowych (5.2), dociekają pochodzenia dwóch różnych rdzeni nieregularnych czasowników ‘przychodzić’ i ‘robić’ (6.2.5);
- zestaw rekonstrukcji morfemów i leksemów dla prajęzyków japońskich (Appendix 3), dostarczanie narzędzi do dalszych badań historyczno-porównawczych w postaci m.in. listy podstawowego słownictwa Leipzig-Jakarta (Appendix 2);
- wykazanie w oparciu o metodę porównawczą istnienia jeszcze w języku pramiyako niezwiązanej samogłoski krótkiej *e oraz szeregu rozmaicie odzwierciedlonych we współczesnych topolektach miyako dyftongów i sekwencji z uwzględnieniem *e (6.1), a także propozycja wynikających z tych wniosków rekonstrukcji inwentarzy samogłosek w językach pramiyako (Table 38) oraz prasakishima (Table 39);
- wykazanie regionalnego zróżnicowania we wzorcach negacji czasowników prajapońskich (6.2.1);
- dostarczenie dowodów na pierwotnie monosylabiczne postaci prajapońskich czasowników z grupy samogłoskowej (6.2.2);
- systemowe ujęcie form atrybutywnej, konkluzywnej, łącznej oraz sekwencyjnej czasowników odmiany kurima w kontekście ich prariukiuańskiej diachronii (6.2.4, 6.2.6);
- dostarczanie pomocniczych dowodów wspierających podklasyfikację genetyczną wyróżniającą grupę południowojapońską (Figure 2, Jarosz 2024: 11; por. Igarashi 2021, Jarosz i Orlandi 2023);

- ujęcie struktur odmiany kurima i języka miyako w ramy opisowe i typologiczne z zakresu językoznawstwa ogólnego, co czyni opis możliwie uniwersalnym i ułatwia jego zastosowanie także poza hermetycznym środowiskiem językoznawstwa japońskiego.

Osiągnięcie a stan badań przedmiotowych

Jak zaznaczano wyżej, niniejsze osiągnięcie stanowi w założeniu wszechstronny i wyczerpujący opis językoznawczo cennej, a zarazem krytycznie zagrożonej regionalnej odmiany językowej, która dotąd pozostawała całkowicie nieopisana, a dokumentowana bywała jedynie fragmentarycznie, incydentalnie i w niewielkich ilościach.

Językoznawstwo riukiuanistyczne jako poddziedzina językoznawstwa japońskiego (japońskiego) bardzo się rozwinęło w XXI wieku. Nastąpił dynamiczny rozwój badań o charakterze dokumentacyjnym i opisowym, leksykograficznym, a także socjolingwistycznym (m.in. Heinrich i Ohara 2018, Heinrich 2023). Zmieniła się także teoretyczna i metodologiczna perspektywa badań z dialektologii na językoznawstwo opisowe i typologiczne, co znacznie poprawiło rzetelność i jakość osiąganych rezultatów. Zarazem w zakresie badań opisowych wciąż dominują pojedyncze szkice gramatyczne (zob. Shimoji i Pellard 2010, Shimoji 2022) oraz niepublikowane prace magisterskie lub doktorskie. Jedyne znane mi publikowane monografie o charakterze opisowym w całości poświęcone określonemu językowi lub topolektowi riukiuańskiemu, bez względu na język monografii, to wspomniane już Shimoji 2017 i 2018, oraz generatywne ujęcie topolektu shuri-okinawskiego w Miyara 2000. Przedkładane osiągnięcie jest zatem unikatowe i ma zasadniczo pionierski charakter w skali całej riukiuanistyki. Podobnie można ocenić typologiczne osadzenie opisu, nawiązujące do teorii i ujęć metodologicznych m.in. Martina Haspelmatha, Roberta van Valina, Talmy'ego Givona, Berndta Heinego, Andreja Malchukova, Knuda Lambrechta, Jeanette Gundel i wielu innych teoretyków typologii językoznawstwa ogólnego (w szczególności zob. bibliografia Jarosz 2024). Typologiczne ujęcia wciąż nie są powszechne w riukiuanistyce, a ich pionierem i głównym propagatorem jest Michinori Shimoji z Uniwersytetu Kiusiu.

Omawiana monografia jest także przełomowa, jeżeli chodzi o wykorzystanie języków południoworiukiuańskich w szczegółowej rekonstrukcji prajęzyków japońskich różnego poziomu. Choć w miarę rozwoju dokumentacyjnej i opisowej riukiuanistyki języki riukiuańskie coraz częściej wykorzystywane są w badaniach porównawczych z uwzględnieniem języka prajapońskiego, u podstaw tych badań nie leżą skrupulatne i

systemowe rekonstrukcje prajęzyków niższego rzędu: prariukiuańskiego, prasakishima czy pramiyako. W zakresie rekonstrukcji prariukiuańskiego badacze wciąż polegają na przełomowym, lecz mało przystępnym i w wielu aspektach przedawnionym doktoracie Thorpe 1983. Na temat języka prasakishima powstała monografia Bentley 2008, która na wielu płaszczyznach jest nierzetelna i akademicko nieadekwatna, co w precyzyjny sposób omówił Pellard w swojej recenzji (Pellard 2010). Do wybranych aspektów języka pramiyako konstruktywnie odnoszą się Pellard 2009 i Celik 2020. Niniejsza monografia stanowi dalszy krok w kierunku podejmowanym przez te dwie publikacje, zarazem odróżniając się od nich następującymi walorami: treści dotyczące wkładu języka miyako w japonskie językoznawstwo historyczno-porównawcze udostępnione są w publikacji książkowej; syntetyzują rekonstrukcje na wielu poziomach języków-przodków rodziny japonskiej, włączając dane z języka miyako w pogłębiony kontekst całej rodziny językowej; są ujęte w języku angielskim, co czyni je bardziej dostępnymi międzynarodowo.

Bibliografia do prezentacji osiągnięcia

Austin, Peter 2012. „Language documentation”. W: Mark Aronoff (red.). *Oxford Bibliographies in Linguistics*. URL: <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199772810/obo-9780199772810-0075.xml> [dostęp 30 września 2024]. DOI: 10.1093/obo/9780199772810-0075.

Bentley, John 2008. *A linguistic history of the forgotten islands: a reconstruction of the protolanguage of the southern Ryukyus*. Folkestone: Global Oriental.

Celik Kenan セリック・ケナン 2020. *Minami Ryūkyū Miyakogo-shi* 南琉球宮古語史 [historia południoworiukiuańskiego języka miyako]. Praca doktorska. Kioto: Uniwersytet Kioto.

Heinrich, Patrick (red. gościnny) 2023. *Languages 2023 8 (1). Special issue: Decolonizing methodologies in Japan – Ryukyuan perspectives for language education*.

Heinrich, Patrick, Yumiko Ohara (red.) 2018. *Routledge Handbook of Japanese Sociolinguistics*. Londyn: Routledge.

Igarashi Yōsuke 五十嵐陽介 2021. „Bunkigakuteki shuhō-ni motozuita nichiryūshogo-no keitō bunrui-no kokoromi 分岐学的手法に基づいた日琉諸語の系統分類の試み [próba klasyfikacji genetycznej języków japonskich w oparciu o

metodę systematyki filogenetycznej]. W: Kibe Nobuko 木部暢子, Hayashi Yuka 林由華, Kinuhata Tomohide 衣畑智秀 (red). *Fiirudo-to bunken-kara miru nichiryū shogono keitō-to rekishi* フィールドと文献から見る日琉諸語の系統と歴史 [pochodzenie i historia języków japońskich w ujęciu badań terenowych oraz filologii]. Tokio 東京都: Kaitakusha 開拓社. 17-51.

Jarosz, Aleksandra 2024. *Descriptive grammar and diachrony of Kurima, a minority South Ryukyuan language of the Miyako islands*. Languages of Asia 29. Leiden: Brill.

Jarosz, Aleksandra, Georg Orlandi 2023. „Common Kyushu-Ryukyuan substratum in maritime vocabulary: a preliminary analysis”. *Lingua Posnaniensis* LXV (2): 1–40.

Miyara Shinshō 2000. *Uchināguchi kōza: Shuri kotoba-no shikumi* うちなーぐち講座: 首里ことばのしくみ [kurs języka okinawskiego: struktura topolektu shuri]. Naha 那覇市: Okinawa Taimusu-sha 沖縄タイムス社.

Nohara Mitsuyoshi 野原三義 1998. *Shimpen Ryūkyū hōgen joshi-no kenkyū* 新編琉球方言助詞の研究 [studia nad partykułami w dialektach riukiuańskich, nowe wydanie]. Tokio 東京都: Kumagai Insatsu 熊谷印刷.

Pellard, Thomas. 2009. *Ōgami – Éléments de description d’un parler du Sud des Ryūkyū*. Praca doktorska. Paris: École des hautes études en sciences sociales.

Pellard, Thomas 2010. “Review of *A Linguistic History of the Forgotten Islands: A reconstruction of the protolanguage of the Southern Ryukyus*, by John R. Bentley”. *Diachronica* 27 (1): 170–176.

Shimoji, Michinori 2017. *A grammar of Irabu, a Southern Ryukyuan language*. Fukuoka: Kyushu University Press.

Shimoji, Michinori 2017. *A grammar of Irabu*. Fukuoka: Kyushu University press.

Shimoji Michinori 下地理規 2018. *Minami Ryūkyū Miyakogo Irabu hōgen* 南琉球宮

古語伊良部方言 [irabu, dialekt południoworiukiuańskiego języka miyako]. Tokio 東京都: Kuroshio Shuppan くろしお出版.

Shimoji, Michinori, Thomas Pellard 2010. *An introduction to Ryukyuan languages*. Tokyo: Tokyo University of Foreign Studies, Research Institute for Languages and Cultures of Asia and Africa.

Sugimura Takeo 杉村孝夫 2003. *Kurima hōgen-no kijutsuteki kenkyū* 来間方言の記述的研究 [opisowe badanie dialektu kurima]. Heisei 13-nen ~ 14-nendo Mombukagakushō kenkyūhi hojokin kiban kenkyū, kenkyū kadaimei “Minami

Ryūkyū Miyako nambu hōgen-no kijutsuteki kenkyū” seika hōkokusho 平成 14 年 ~ 15 年度文部科学省研究費補助金基盤研究 研究課題名「南琉球宮古南部方言の記述的研究」 成果報告書 [raport badawczy dotyczący bazowego zadania „Badania opisowe dialektów południowego Miyako w grupie południoworiukiuńskiej”, dofinansowanie podstawowych zadań badawczych japońskiego Ministerstwa Nauki na lata 2001–2002].

Thorpe, Maner Lawton 1983. *Ryukyuan language history*. Praca doktorska. Los Angeles: University of Southern California.

Trudgill, Peter 2013. *Sociolinguistic typology. Social determinants of linguistic complexity*. Oxford: Oxford University Press.

Uchima Chokujin 内間直仁 (kierownik projektu) 2004. *Okinawa-ken Miyako/Yaeyama hōgen-no chōsa kenkyū. Miyako-gun Shimoji-chō Kurima/Yaeyama-gun Taketomi-chō Kuroshima hōgen-o chūshin-ni. Kenkyū seika hōkokusho* 沖縄県宮古・八重山方言の調査研究-宮古郡下地町来間・八重山郡竹富町黒島方言を中心に-研究成果報告書 [raport z badań nad dialektami wysp Miyako i Yaeyama w prefekturze Okinawa, ze szczególnym uwzględnieniem dialektu kurima w gminie Shimoji i dialektu kuroshima w gminie Taketomi]. Heisei 14-nen ~ 15-nendo kagaku kenkyūhi hojokin kiban kenkyū seika hōkokusho 平成 14 年 ~ 15 年度科学研究費補助金基盤研究 研究成果報告書 [podstawowy raport badawczy dotyczący bazowego zadania badawczego dofinansowanego przez program Grant-in-Aid for Scientific Research program na lata 2002–2003].

Wykaz cząstkowych rezultatów badawczych poprzedzających publikację osiągnięcia

Jarosz, Aleksandra 2017. „Adjectives and adjectival derivatives in Miyako-Ryukyuan”. *Kwartalnik Językoznawczy* 2015/1-2 (21-22): 1–19.

Jarosz, Aleksandra 2018a. „Reflexes of Proto-Ryukyuan *i and *u in Miyakoan as a chain shift”. *Lingua Posnaniensis* 60-2: 99–121.

Jarosz, Aleksandra 2018b. „Innovations, distribution gaps and mirror images : the reflexes of Proto-Ryukyuan close vowels in a post-nasal position”. *Yearbook of the Poznań Linguistic Meeting* 4: 75–104.

Jarosz, Aleksandra 2019a. „Non-core vocabulary cognates in Ryukyuan and Kyushu”. W: Hayato Aoi (red.). *Proceedings of International Symposium “Approaches to Endangered Languages in Japan and Northeast Asia”: poster session : 5-8 August 2018, National Institute for Japanese Language and Linguistics*. Tokio: Tokyo University of Foreign Studies. 8–29.

Jarosz, Aleksandra 2019b. „Fine details of a larger picture : Proto-Sakishima *au and *ao diphthongs”. *Folia Linguistica Historica* 40-2: 401–437.

Jarosz, Aleksandra 2019c. „Miyakogo Kurima hōgen-ni okeru kyōhenka dōshi-no shūshiteki keishiki / Conclusive forms of strong conjugation verbs in Kurima-Miyakoan”. *Kokusai Rykyū Okinawa Ronshū / International Review of Ryukyuan and Okinawan Studies* 8: 31–44. | アレクサンドラ・ヤロシュ 「宮古語来間方言における強変化動詞の終止的形式」 『国際琉球沖縄論集』 第 8 号.

Jarosz, Aleksandra 2020a. „Basic description of the finite verb inflection in Kurima-Miyako”. W: Aleksandra Jarosz, Aleksandra Jaworowicz-Zimny (red.). *Japan: Fictions and reality*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. 141–172.

Jarosz, Aleksandra 2020b. „Proto-Japonic verbal morphology: insights from the South Ryukyuan negative forms of vowel verbs”. *International Journal of Eurasian Linguistics* 2 (2020): 210–228.

Jarosz, Aleksandra 2021. „Old Japanese post-nasal non-back close vowels in a comparative perspective”. *International Journal of Eurasian Linguistics* 3 (1/2021): 50–82.

Jarosz, Aleksandra, Martine Robbeets, Ricardo Fernandes, Hiroto Takamiya, Akito Shinzato, Naoko Nakamura, Maria Shinoto, Mark Hudson 2022. „Demography, trade and state power: a tripartite model of medieval farming/language dispersals in the Ryukyu Islands”. *Evolutionary Human Sciences* 4/2022: 1–22.

Jarosz, Aleksandra 2023. „The syncretism of passive and potential marking in Japonic seen through modern South Ryukyuan languages”. W: Elia Dal Corso, Soung-

U Kim (eds.). *Language endangerment and obsolescence in East Asia*. Leiden: Brill. 192–231.

Jarosz, Aleksandra, Georg Orlandi 2023. „Common Kyushu-Ryukyuan substratum in maritime vocabulary: A preliminary analysis”. *Lingua Posnaniensis* LXV (2/2023): 7–46.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Dwuletni staż postdoktorski na University of the Ryukyus pod kierunkiem prof. Shigehisy Karimaty (listopad 2017 – sierpień 2019) w ramach programu konkursowego fundowanego przez Japanese Society for the Promotion of Science (JSPS). W czasie trwania programu, poza badaniami terenowymi podstawowymi dla przedkładanego tu osiągnięcia badawczego, systematycznie i wielokrotnie uczestniczyłam w działalności miejscowych jednostek badawczych i językowo-aktywistycznych (Klub Badań Dialektalnych – Hōgen Kenkyū Kurabu, Ryukyuan Heritage Language Society, Uchināguchi Binchōkwai), w tym w seminariach, spotkaniach raportowych, sympozjach, wyjazdach terenowych. Okres stażu umożliwił mi także udział w wydarzeniach akademickich organizowanych przez inne instytucje (National Institute for Japanese Language and Linguistics, Okinawa International University) oraz kwerendy o szczególnym ukierunkowaniu na materiały o charakterze spuścizny (biblioteki i archiwa National Institute for Japanese Language and Linguistics, Uniwersytetu Waseda, Uniwersytetu Tenri, Uniwersytetu Kansai).

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

Moje doświadczenie dydaktyczne sięga roku 2011 i obejmuje prowadzenie przedmiotów kierunkowych (przede wszystkim językoznawczych), językowych oraz seminariów dyplomowych na japonistyce stacjonarnej (studia licencjackie oraz magisterskie) i niestacjonarnej, a także na kulturoznawstwie. Mój dorobek to szacunkowo około 2600 godzin dydaktyki na poziomie akademickim, przede wszystkim w zakresie specjalistycznych przedmiotów językoznawczych (gramatyka

opisowa języka japońskiego, gramatyka historyczna/klasycznego języka japońskiego), ale także praktycznej nauki języka japońskiego (w tym: nauka pisma, lektura tekstów, kompozycja tekstów), przedmiotów ogólnojaponistycznych (wstęp do japonologii), ogólnoakademickich (wstęp do językoznawstwa) oraz translatorycznych (tłumaczenie tekstów specjalistycznych).

Wypromowałam 46 prac dyplomowych z zakresu językoznawstwa, riukiuanistyki, socjologii oraz kulturoznawstwa, w tym: 39 licencjatów (35 x japonistyka UMK; 3 x kulturoznawstwo: kultura Dalekiego Wschodu UMK; 3 x japonistyka niestacjonarna UAM) oraz 5 magisteriów (japonistyka UMK). Byłam także recenzentem kilkudziesięciu prac dyplomowych na poziomie licencjatu i magisterium.

Jestem promotorem pomocniczym dysertacji doktorskiej dr Grażyny Kramm, UAM (promotor główny prof. dr hab. Arkadiusz Jabłoński), zatytułowanej *Regionalne zróżnicowanie języka japońskiego na przykładzie dialektu wyspy Tsushima* (2023), obronionej 17 listopada 2023, oraz promotorem pomocniczym dysertacji doktorskiej mgr Hanny Jaśkiewicz, UAM (promotor główny dr hab. Tomasz Wicherkiewicz, prof. UAM), prognozowany termin obrony – początek 2025.

Japonistykę oraz wiedzę na temat języków mniejszościowych i zagrożonych popularyzowałam wielokrotnie podczas prelekcji i warsztatowych zajęć w ramach Poznańskiego Festiwalu Sztuki i Nauki oraz Międzynarodowych Studenckich Warsztatów Japonistycznych „Gasshuku”, a poza granicami kraju – w ramach wykładu dla uczniów Liceum Kaihō w Haebaru na Okinawie (19.03.2019), zorganizowanego jako część Science Dialogue Program przez Japanese Society for the Promotion of Science, oraz wykładu otwartego organizowanego przez Centrum Kultury Miyako na wyspie Miyako (30.09.2024).

Dydaktyką zajmuję się również od strony administracyjnej: w latach 2021–2024 pełniłam funkcję koordynatora kierunku filologia: japonistyka (studia licencjackie oraz magisterskie) na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, gdzie odpowiadałam m.in. za nadzór nad zatrudnieniem oraz umowami pracowników nieetatowych; zarządzanie procesem dydaktycznym; nadzór nad układaniem planu zajęć; układanie terminarza sesji egzaminacyjnych; redakcję oraz superwizję zmian w planie i programie studiów oraz w sylabusach poszczególnych przedmiotów, kontrolę zgodności programu z wytycznymi ministerialnymi; opiniowanie studenckich podań, m.in. o powtarzanie roku, indywidualną organizację studiów, wskazywanie różnic programowych; nadzór nad współpracą międzynarodową, studenckimi praktykami i stażami, oraz inicjatywami

mającymi na celu promocję kierunku i uczelni; komunikację z władzami dziekańskimi w kwestiach dotyczących dydaktyki, organizacji pracy kierunku oraz spraw studenckich. Wcześniej przez kilka lat byłam członkinią wydziałowych komisji ds. kształcenia/dydaktyki na tej samej uczelni: Komisji Dydaktycznej Wydziału Filologicznego UMK (2016–2017) oraz Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia Wydziału Humanistycznego UMK (2020–2022).

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

Pomijając przedkładane we wniosku osiągnięcie badawcze, jestem także autorką około czterdziestu publikacji badawczych (w tym trzech wycenianych na co najmniej 70 pkt wg aktualnej punktacji ministerialnej), redaktorem dwóch tomów monograficznych, redaktor naczelną półrocznika *Silva Iaponicarum*, zastępcą redaktora naczelnego serii *Languages of Asia* wydawnictwa Brill, redaktorem pomocniczym półrocznika *International Journal of Eurasian Linguistics*. W swoim dorobku mam około 70 publicznych wystąpień, głównie konferencyjnych, referujących moje dokonania naukowe. Opublikowałam też pięć recenzji publikacji naukowych.

Poza japonskim językoznawstwem opisowym, typologicznym i historyczno-porównawczym, które ujęte zostało w osiągnięciu przedkładanym we wniosku, oś moich zainteresowań badawczych stanowi językoznawstwo dokumentacyjne ze szczególnym uwzględnieniem materiałów opartych na spuściźnie (*legacy materials*). Częściowo zostało to wykorzystane także w przedkładanym osiągnięciu. Jednocześnie materiały o tym charakterze składają się na rdzeń mojego podtrzymywanego do dzisiaj zainteresowania spuścizną dokumentacyjną i badawczą Nikołaja Newskiego dotyczącą języków japonskich, w szczególności języka miyako; było to przedmiotem mojej rozprawy doktorskiej. Zajmuje mnie też wykorzystywanie ustnych form literackich/poetyckich w językach niepisanych do celów dokumentacyjnych, opisowych oraz historyczno-porównawczych.

Jestem laureatką stypendium stypendium dla wybitnych młodych naukowców Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (lata 2018–2020). W latach 2021–22 byłam kierownikiem na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu konsorcjalnego projektu ERC (*Etymological Dictionary of the Japonic Languages*), a w latach 2022–24 kierownikiem projektu na UMK finansowanego z puli „Inicjatywa Doskonałości –

Uczelnia Badawcza” (Debiuty IV; *Case Marking and Valency Patterns in Ryukyuan: a Typological and Comparative Study*). Byłam także członkiem zespołu projektu NCN Opus 10 realizowanego na Wydziale Neofilologii UAM, oraz konsultantem/zleceniobiorcą w licznych innych projektach badawczych. Mam także już sprecyzowany plan kolejnego projektu badawczego, strategicznego dla obecnego etapu mojego życiorysu naukowego, o dofinansowanie którego zamierzam ubiegać się w NCN (program Opus). Projekt ma dotyczyć dokumentacji, digitalizacji i opisu językowego utworów przekazu ustnego w językach południoworiukiuańskich.

.....
(podpis wnioskodawcy)